

УДК 332.33:631.15

І. М. Семенчук,

к. е. н., доцент кафедри економіки підприємства

Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

Т. І. Склярчук,

член школи молодого вченого кафедри управління земельними ресурсами,

Чорноморський національний університет імені Петра Могили, м. Миколаїв

УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

I. Semenchuk,

Ph.D., Candidate of Economic Science, Associate Professor, Petro Mohyla Black Sea National University

T. Skliaruk,

member of young scientists school, chair of land resources management, Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolayiv, Ukraine.

MANAGEMENT OF LAND RESOURCES IN THE MINDS OF THE INTEGRATION

У статті розглядаються особливості управління земельними ресурсами в умовах євроінтеграції українського суспільства. Досліджено досвід управління земельними ресурсами у розвинених країнах світу, визначено особливості світової практики щодо реформування земельних ресурсів на основі розвитку земельного кадастру та оцінки землі. Доведено, що державне управління у сфері використання та охорони земельних ресурсів потребує подальшого удосконалення в напрямі формування національної інформаційної системи земельних ресурсів.

The article deals with the features of land resources management in the conditions of European integration of Ukrainian society. The experience of land resources management in developed countries of the world, the features of world practice in land resources reform on the basis of land cadastre development and land evaluation are determined. It has been proved that state administration in the sphere of land use and protection needs further improvement in the direction of the formation of the land resources national information system.

Ключові слова: державне управління земельними ресурсами, умови євроінтеграції, розвитку земельного кадастру, оцінка землі.

Key words: state management of land resources, conditions of European integration, development of land cadastre, land valuation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Основним ресурсом, без якого неможливе існування жодної країни, є земля. На сьогоднішній час земля залишається недооціненою, як природний ресурс та як чинник добробуту у країні та світі. Значущими постають і питання землекористування в умовах євроінтеграції, що пов'язано з управлінням земельними ресурсами на сучасному етапі земельної реформи, яка проходить у майже неконтрольованому становленні ринкових відносин у земельній сфері та при супе-

речливості чинного законодавства. Існує небезпека втрати земельних територій як соціально-культурного, екологічного, економічного і політичного надбання [1, с. 1—11].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та методичні аспекти, зміст поняття "державне управління земельними ресурсами" розглядали зарубіжні та вітчизняні науковці: Д. Бабміндра, В. В'юн, В. Горлачук, Д. Гнаткович, Д. Доб-

ряк, М. Лавейкін, А. Новаковський, які проаналізували понятійний апарат системи державного управління земельними ресурсами та змістовні характеристики процесів, що відбуваються в цій сфері діяльності. Теоретичні й прикладні засади управління земельними ресурсами розкрили у своїх працях такі економісти-землевпорядники, як І. Бистряков, В. Будзьяк, Ю. Дехтяренко [20, с. 235], Й. Дорош, О. Дорош, В. Горлачук, А. Новаковський, А. Сохнич, В. Боколаг [7, с. 3—7], О. Ботезат [8, с. 20—23], В. Другак [9, с. 25—36], М. Ковальський [10], Р. Курильцев [11, с. 25—28], Ю. Литвин [12, с. 138], О. Мордвінов, А. Мерзляк, О. Охрій [13, с. 6—15], В. Пересоляк [14, с. 156—165], О. Проніна [15, с. 66—73], Г. Шарий, О. Чеботарьова [16, с. 14], В. Чувпило [17, с. 252—254], В. Циплухіна [18, с. 7], А. Юрченко [19, с. 27—35], М. Федоров та ін. [1, с. 1—11].

МЕТА СТАТТІ

Незважаючи на велику кількість наукових праць з обраної теми, на сучасному етапі не достатньо досліджено питання управління земельними ресурсами в умовах євроінтеграції, а отже метою статті є вивчення та узагальнення наукових доробок з цього питання у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Завдяки аналізу землекористування зарубіжних країн можна з'ясувати основні принципи та закономірності, з використанням яких відбувається ефективно управління земельними ресурсами [2, с. 188—192].

Сучасні уявлення про управління земельними ресурсами у провідних країнах світу склалися у 1980-х — 1990-х роках. У ті часи активні зміни потерпіла галузь кадастрового обліку земель. Так, у 1999 році було підписано Бафертську декларацію, яка підготовлена ООН разом з Міжнародною генерацією геодезистів, яка на сучасному етапі залишається одним з базових елементів законодавства в сфері управління земельними ресурсами на міжнародному рівні. Ця декларація закріпила необхідність розширити системи обліку земельних ресурсів, а також зафіксувала тенденцію руху до концепції сталого розвитку земельних ресурсів. Наприклад, у країнах з наполеонівською адміністративною системою (Франція, Італія) окремо виділяють кадастр та реєстр нерухомості. У земельному кадастрі зберігається інформація, необхідна для податкового збору, дані про характеристики земельного фонду зберігаються у інформаційних системах органів влади, в той час, як реєстри нерухомості використовують для реєстрації прав власності на землю. А у країнах північної Європи (Швеція, Данія, Норвегія) створено єдиний комплекс, який складається з великомасштабних топографічних карт, багатозоль-

вого кадастру з реєстром власності. Облік прав власності і ведення реєстру здійснювалось централізовано державними органами, а складання карт належить до компетенції адміністративно-територіальних одиниць. У свою чергу у англо-мовних країнах (США, Великобританія) основна увага приділяється реєстрації прав власності, а не обліку земельних ресурсів. У Великобританії офіційним джерелом картографічної інформації вважається карта Ordnance Survey. Вона регулярно оновлюється, виправляючи усі недоліки [3, с. 2]. Отже, ознайомившись з основами землекористування провідних країн світу, можна прийти до висновку, що основою ефективного управління земельними ресурсами є державне регулювання правовідносин на землю, незважаючи на те, що форми і підходи до правового вирішення цього питання в різних країнах істотно розрізняються.

На сьогодні Україна є одним зі світових рекордсменів за тривалістю земельної реформи. Для розв'язання протиріч, що виникли в системі земельних відносин, корисними є вивчення успішного міжнародного досвіду та його адаптація до вітчизняних реалій [2, с. 188—192].

Управління земельними ресурсами — це процес постійного вдосконалення земельних відносин, землекористування і землеволодіння, землевпорядкування території і землеустрою господарств, оптимізації розподілу земель між галузями господарського комплексу і раціоналізації їх використання в кожній із них, розробка і впровадження комплексу заходів з охорони земельного фонду та підвищення продуктивності й економічної ефективності використання [2, с. 188—192]. На думку В. Малиновського, "...державне управління — це вид діяльності держави, суттю якого є здійснення управлінського організуючого впливу з використанням повноважень виконавчої влади через організацію виконання 16 законів, здійснення управлінських функцій з метою комплексного соціально-економічного та культурного розвитку держави, її окремих територій, а також забезпечення реалізації громадянами їх прав і свобод, надання державних послуг громадянам". До цього визначення належить і сфера державного управління держави, адже земля завжди була основним засобом існування людства.

Основа системи управління земельними ресурсами складають об'єкт, суб'єкт, предмет, мета, завдання і функції управління.

Об'єкт і предмет управління створюються в результаті багаторічного попереднього періоду, а їх види тісно пов'язані між собою. Так, управління використанням земельних ділянок забудованих територій, де земля є базисом для зведення житлових будівель, відрізняється від управління землями сільськогосподарського призначення, що є засобом виробництва. Об'єктом управління є

увесь земельний фонд України, його окремі категорії цільового використання, адміністративно-територіальні одиниці, окремі землеволодіння та землекористування, що відрізняються характером використання і правовим статусом. Предметом управління земельними ресурсами є процеси організації використання землі, які в межах визначеної території забезпечують усе різноманіття потреб його жителів, яке в свою чергу приводить до різноманіття способів використання земель, що підлягають управлінню.

Суб'єкт повинен мати певну компетенцію і владні повноваження, які дадуть змогу втілювати свою волю у формі управлінських рішень, керівних команд, обов'язкових до виконання.

Визначення змісту державного управління у сфері використання земельних ресурсів є необхідним для з'ясування його сутності та особливостей [6, с. 266].

До державного управління земельними ресурсами належить цілий спектр суспільних відносин — від соціального до економічного, правового, екологічного тощо. Разом з тим, земельні відносини мають ряд властивостей і особливостей, які не залежать від системи суспільних відносин і не притаманні іншим засобам виробництва. Це, по-перше, те, що земля є продуктом природи і виникла та існує незалежно від волі і свідомості людини. По-друге, земля, на відміну від інших засобів виробництва, в процесі використання не зношується, не зменшує своїх корисних властивостей. Економічна роль землі у розвитку людського суспільства полягає в тому, що вона існує як предмет людської праці, як знаряддя виробництва в землеробстві та як простір, який необхідний для будь-якого виробництва та людської діяльності. Земельні відносини історично розвиваються і змінюються разом зі зміною продуктивних сил і виробничих відносин. Кожному суспільному способу виробництва відповідає своя форма земельної власності. На всіх етапах розвитку суспільства земельні відносини розвиваються під безпосереднім впливом економічного закону відповідності характеру виробничих відносин рівню розвитку продуктивних сил. Під впливом об'єктивних економічних законів послідовний розвиток суспільства призводить до зміни і перебудови земельних відносин. Змінюються вони не стихійно, а відповідно до історичних особливостей суспільного розвитку кожної країни, і не ізольовано, а разом з усією системою виробничих відносин суспільства, у процесі загального економічного розвитку, складовою якого вони є.

Прискорює або сповільнює об'єктивно наріваючі процеси розвитку земельних відносин земельна політика панівного класу, державної влади. Будь-яка держава, впливаючи на земельний устрій, проводить земельну політику, яка визначається її діяльністю в регулюванні відносин між

соціальними групами, окремими землевласниками та землекористувачами з приводу землеволодіння і користування землею [4, с. 165]. Держава створює землевпорядні органи, які входять до системи управління і здійснюють його земельну політику відповідно до діючих законів. Проте юридичні закони держави не є першоджерелом, що визначає економічну суть землеустрою, оскільки вони самі є продуктом виробничих відносин і виражають їхні вимоги. Досвід історії України і багатьох країн світу свідчить, що реформи, пов'язані з приватною власністю на землю, ставали економічним важелем, здатним примусити ефективно запрацювати господарські механізми на всіх етапах розвитку продуктивних сил. Однак проведення перетворень ускладнюються багатьма чинниками, серед яких — слабка методична підготовка реформи, різні підходи до її здійснення, відсутність чіткої правової бази тощо. Відповідь на деякі з цих питань дає історичний огляд реформ земельних відносин на території України в дореволюційній Росії (1861), ще через 54 півстоліття — Столипінської, а згодом — в радянській та пострадянській Україні [3, с. 4]. Історія свідчить, що базисом відомих аграрних реформ була саме земельна реформа з її простою і зрозумілою для всіх суттю: такою зміною власника землі, при якій вона потрапляла до рук тих, хто може ефективно її обробляти і дбати про її збереження. Цей принцип став визначальним і в сучасних умовах. Будь-який відступ від нього робить земельну реформу безпредметною, непотрібною і шкідливою, оскільки зневірює селян в тому, що вона здійснена в їх інтересах. Тому відпрацювання земельних аспектів має бути особливо ретельним і обов'язковим, з урахуванням історичного розвитку окремих територій і регіонів. Державна влада завжди зацікавлена в тому, щоб землеволодіння розмежовувались у певному порядку, щоб на кожне землеволодіння була інформація про розмір, склад угідь і їхню якість [10]. Тому вона бере під свій захист уже встановлені межі між окремими земельними ділянками і, коли виникає необхідність, їхнє відновлення, організацію економічно, соціально і екологічно ефективного використання земель. Цей процес називається землеустроєм, який на певних історичних етапах відіграє значну роль у розмежуванні, закріпленні та організації ефективного використання земельної власності. Разом з цими процесами формується і система державного управління земельними ресурсами. Управління земельними ресурсами відоме з давніх-давен, тому виникнення й розвиток наукової думки про процеси управління земельними ресурсами мають також багатотисячолітню історію. Однак ця наука є відносно "молодою" галуззю, розвиток якої необхідно розглядати в загальному контексті соціального та економічного управління. Розвиток теорії управління земельними ресурсами нерозривно пов'язаний з розвитком

ком теорії управління в цілому. Управління в тій чи іншій формі існувало завжди там, де люди працювали групами і, як правило, у трьох сферах людського суспільства: 1) соціальній — необхідність встановлення і підтримки порядку у соціальних співтовариствах; 2) економічній — необхідність організації виробництва і перерозподілу ресурсів; 3) оборонній — захист від ворогів. Розглядаючи розвиток теорії і практики управління, можна виділити декілька історичних періодів. Найбільш тривалим був перший період розвитку управління — починаючи з IX—VII тисячоліття до н. е. приблизно до XVIII ст. Велика заслуга в розвитку теорії державного управління у період, який названий індустріальним (1776—1890 рр.), належить А. Сміту. Саме він є не лише представником класичної політичної економії, а й фахівцем у галузі управління, оскільки проаналізував різні форми поділу праці і визначив обов'язки правителя і держави.

Етапи розвитку земельних відносин в основному пов'язані зі змінами економічних відносин, відносин власності на землю та розвитку продуктивних сил. У земельних відносинах особливе місце посідає проблема їхнього формування і регулювання. Механізм регулювання земельних відносин об'єктивно розглядається у взаємозв'язку чотирьох об'єктивно притаманних йому аспектів: політико-економічного, економічного, екологічного і правового (юридичного). Такий підхід дає можливість теоретично чітко розмежувати вплив політики, економіки, екології і права на формування та розвиток земельних відносин, оскільки ці фактори тісно взаємодіють. Пріоритет у механізмі регулювання земельних відносин належить економічним законам, які діють в умовах ринку. У період переходу до ринкової економіки змінюється характер виробничих відносин, а отже, повинні змінюватися і земельні. Але в цей період буде змінюватися і рівень продуктивних сил, а земельні відносини — відповідно вдосконалюватись [8, с. 20—23]. Особлива роль і важливість землі в житті суспільства, характер і масштаби земельних перетворень є одними з вирішальних чинників, які визначають темпи становлення і розвитку нової соціально-економічної формації України. Цілком природно, що найбільша потреба в реформуванні земельних відносин відчувалася у галузі, в якій земля відіграє роль головного засобу виробництва, — у сільському господарстві. Початком проведення земельної реформи в Україні, а отже, розвитку нових земельних відносин, вважається 15 березня 1991 р., коли набули чинності прийняті Верховною Радою України 18 грудня 1990 р. Земельний кодекс та постанова "Про земельну реформу". Саме з цієї дати всі землі України було оголошено об'єктом земельної реформи. Основним завданням земельної реформи, згідно зі вказаною постановою, був перерозподіл земель з одночасним наданням їх у до-

вічне успадковане володіння громадянам, постійне володіння колгоспам, радгоспам, іншим підприємствам, установам і організаціям, а також у користування з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатоступінчастої економіки, раціонального використання й охорони земель. Головну роль у проведенні земельної реформи мали відігравати місцеві ради, які на той час були органами державної влади, та Рада Міністрів. Земельна реформа спочатку розглядалась як комплекс взаємопов'язаних правових, організаційних, фінансових, науково-технічних, землепорядних та інших заходів, спрямованих на проведення радикальних перетворень у сфері власності на землю, перерозподілу земельного фонду для задоволення потреб у землі громадян, підприємців, організацій і установ, формування багатоступінчастої економіки. Результати діяльності щодо державного управління земельними ресурсами значною мірою характеризуються результатами проведення кожного з етапів земельних перетворень. Їх можна оцінювати як принципові, глибинні, радикальні тощо. За період з 1991 р. по 2001 р. в Україні був створений новий земельний устрій, змінена структура власності на землю та землекористування, сформовані ринкові форми господарювання, запроваджено плату за землю, оренду землі, купівлю-продаж, дарування майна, передано безкоштовно громадянам близько 50 відсотків земельного фонду України. Разом з тим, за цей період різко знизився (в 3—5 разів) рівень використання земель. Відповідно до Основних напрямів земельної реформи, основною метою земельної реформи було визначено забезпечення ефективного використання та підвищення цінності земельних ресурсів, створення оптимальних умов для істотного збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалів землі, перетворення її на самостійний фактор економічного зростання. Зокрема було передбачено забезпечити розмежування повноважень органів державної влади і органів місцевого самоврядування щодо управління земельними ресурсами. Однак ні перше, ні друге не було реалізоване. І однією з причин є непрофесійний підхід до управління в галузі земельних відносин. На черговому етапі земельної реформи до актуальних заходів, які визначають зміст управління земельними ресурсами, віднесено: розробку і вдосконалення на всіх рівнях правової і нормативної бази регулювання земельних відносин; створення механізму, який реалізує права власників земельних часток у сільській місцевості, державних і комунальних підприємств у містах та інших населених пунктах з активізацією земельного обігу; розмежування земель державної і комунальної власності; утворення інфраструктури ринку й іпотеки земель; розширення робіт зі зйомки й обстеження, районування (зонування) територій, оці-

нки земель, землевпорядкування, кадастру і моніторингу. До ряду нововведень Земельного кодексу 1991 р. належали запровадження інституту володіння землею, що передбачав для громадян можливість передачі наданих їм у довічне володіння ділянок своїм спадкоємцям. Останнє на той час було досить прогресивним кроком, оскільки з введенням цього інституту скасовувалася монополія великих сільськогосподарських підприємств — колгоспів і радгоспів — у сфері товарного виробництва продовольчої та сировинної продукції. Створювалося конкурентне середовище, започатковувалася багатострійність у сільському господарстві країни [5, с. 154].

ВИСНОВКИ

Отже, на основі аналізу з'ясовано, що вітчизняні та зарубіжні науковці у своїх працях досліджували загальні економічні, екологічні та соціальні закони управління земельними ресурсами, властиві будь-якій соціально-економічній формациї. Крім того, визначено, що внутрішніми чинниками змісту управління земельними ресурсами є реалізація соціально-економічних, організаційно-правових та екологічних аспектів, а до зовнішніх чинників змісту управління земельними ресурсами належать управління сукупністю організаційно-господарських, технічних і нормативно-правових заходів. Тому сьогодні перешкоджають вирішенню головних проблем ефективного та раціонального використання земель в умовах євроінтеграції організаційно-правові, соціально-культурні, екологічні та економічні механізми управління земельними ресурсами, які були закладені в попередні роки. Таким чином, значна кількість наукових положень щодо управління земельними ресурсами в умовах євроінтеграції потребує суттєвого коригування.

Література:

1. Малоокий В.А. Теоретичні аспекти дослідження управління земельними ресурсами територіальних громад / В.А. Малоокий // Державне будівництво. — 2016. — № 1. — С. 1—11.
2. Ясінецька І.А. Можливості застосування міжнародного досвіду управління земельними ресурсами в Україні / І.А. Ясінецька // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. — 2016. — № 12. — С. 188—192.
3. Доля О.Є. Системы управления и оценки земельных ресурсов в развитых странах / О.Є. Доля // Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова. — 2015. — 5 с.
4. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами: навч. посіб. / А.М. Третяк, О.С. Дорош. — Вінниця: Нова книга, 2006. — 360 с.
5. Малиш Н.А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія / Н.А. Малиш. — К.: К.І.С., 2011. — 348 с.
6. Боклаг В.А. Формування та розвиток державної політики у сфері управління земельними ресурсами в Україні: дис. на здоб. доктора наук з державного управління / В.А. Мерляк-Запоріжжя, 2015. — 423 с.
7. Боклаг В. А. Напрями вдосконалення державної політики щодо розвитку земельного ринку в Україні / В.А. Боклаг // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. — 2014. — № 3. — С. 3—7.
8. Ботезат О.П. Земельні ресурси як об'єкт державного управління / О.П. Ботезат // Держава та регіони. Сер.: Державне управління. — 2009. — № 4. — С. 20—23.
9. Другак В. Концепція земельної політики щодо еколого-економічного розвитку землекористування в Україні / В. Другак // Земельне право України. — 2010. — № 8. — С. 25—36.
10. Ковальський М.Р. Формування нової доктрини управління земельними ресурсами в умовах реформування економіки України [Електронний ресурс] / М.Р. Ковальський. — Режим доступу: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmrreu.pdf>
11. Курильцев Р.М. Концептуальні засади розвитку в Україні сучасної системи управління земельними ресурсами / Р.М. Курильцев // Землевпорядний вісник. — 2013. — № 9. — С. 25—28.
12. Литвин Ю.О. Механізми державного регулювання соціально-економічного розвитку сільських територій України: теорія, методологія, практичні механізми реалізації: монографія / Ю.О. Литвин. — Донецьк: Юго-Восток, 2012. — 387 с.
13. Охрій О.П. Земельний кадастр в управлінні земельними ресурсами / Р.Р. Ларіна, О.П. Охрій, В.А. Пілюшенко // Державне регулювання галузей економіки: зб. наук. праць Донецького державного університету управління. — Т. 5. Вип. 35, серія "Державне управління". — Донецьк, ДонДУУ, 2004. — С. 6—15.
14. Пересоляк В.Ю. Організаційно-правовий механізм управління земельними ресурсами населених пунктів / В.Ю. Пересоляк // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. — Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2005. — № 3 (26). — С. 156—165.
15. Проніна О.В. Механізми взаємовідносин органів публічної влади в процесі управління земельними ресурсами / О.В. Проніна // Вісник Академії митної служби України. — Днепропетровск, 2013. — № 2 (9). — С. 66—73.
16. Чеботарьова О.К. Механізми державного управління земельними ресурсами великого промислового міста: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02 / О.К. Чеботарьова; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України. — К., 2010. — 20 с. Державне будівництво.
17. Чувпило В.В. Земельні ресурси — джерело існування суспільства // Інноваційні підходи та

механізми державного та муніципального управління: матеріали Міжнарод. наук.- практик. конф. (12 квітня 2013 р.) / За заг. ред. В.К. Присяжнюка, В.Д. Бакуменка, Т.В. Іванової. — К.: АМУ, 2013: у 2 ч. — Ч. 2. — С. 252—254.

18. Циплухіна В.С. Механізми взаємовідносин органів публічної влади в процесі управління земельними ресурсами: автореф. дис. ... канд. держ. упр.: 25.00.02 / В.С. Циплухіна. — Одеса, 2008. — 20 с.

19. Юрченко А.Д. Наукові підходи до формування нової земельної політики / А.Д. Юрченко // Землеустрій і кадастр. — 2010. — № 3. — С. 27—35.

20. Дехтяренко Ю.Ф. Державне управління земельними ресурсами на регіональному рівні / Регіональне управління: підруч. / За заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. — К.: НАДУ, 2014. — 516 с.

References:

1. Malookiy, V.A. (2016), "Theoretical aspects of the study of land resources management of territorial communities", *Derzhavne budivnytstvo*, vol. 1, pp. 1—11.

2. Yasinets'ka, I.A. (2016), "Possibilities of applying international experience of land resources management in Ukraine", *Mykolaivs'kyj natsional'nyj universytet imeni V.O. Sukhomlyns'koho*, vol. 12, pp. 188—192.

3. Dolja, O.Ye. (2015), *Systemy upravleniya y otsenky zemel'nykh resursov v razvytykh stranakh* [Land management and assessment systems in developed countries], *Kharkivs'kyj natsional'nyj universytet mis'koho hospodarstva imeni O.M. Beketova*, Kharkiv, Ukraine.

4. Tretiak, A.M. (2006), *Upravlinnia zemel'nymy resursamy* [Management of land resources], *Nova knyha*, Vinnytsia, Ukraine.

5. Malysh, N.A. (2011), *Efektivni mekhanizmy formuvannya derzhavnoi ekolohichnoi polityky* [Effective mechanisms of state environmental policy formation], K.I.S., Kyiv, Ukraine.

6. Boklah V.A. (2015), "Formation and development of state policy in the field of land resources management in Ukraine", *Abstract of Ph.D. dissertation*, Public Administration, Zaporizhia, Ukraine.

7. Boklah, V.A. (2014), "Directions of improvement of the state policy concerning the development of the land market in Ukraine", *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 3, pp. 3—7.

8. Botezat, O.P. (2009), "Land resources as an object of public administration", *Derzhava ta rehiony. Serii: Derzhavne upravlinnia*, vol. 4, pp. 20—23.

9. Druhak, V. (2010), "Concept of land policy concerning ecological and economic development of land use in Ukraine", *Zemel'ne pravo Ukrainy*, vol. 8, pp. 25—36.

10. Koval's'kyj M.R. (2010), "Formation of a new doctrine of land resources management in the context of reforming the economy of Ukraine", available at: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmrreu.pdf> (Accessed 05 Nov 2017).

11. Kuryl'tsev, R.M. (2013), "Conceptual framework for the development of a modern land management system in Ukraine", *Zemlevporiadny visnyk*, vol. 9, pp. 25—28.

12. Lytvyn, Yu.O. (2012), *Mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku sil's'kykh terytorij Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktychni mekhanizmy realizatsii* [Mechanisms of state regulation of socio-economic development of rural territories of Ukraine: theory, methodology, practical mechanisms of realization], *Yuhu-Vostok*, Donetsk, Ukraine.

13. Okhrij, O.P. (2004), "Land inventory in the management of land resources", *Derzhavne rehuliuвання haluzej ekonomiky: zb. nauk. prats' Donets'koho derzhavnoho universytetu upravlinnia. Serii "Derzhavne upravlinnia"*, vol. 5, no. 35, pp. 6—15.

14. Peresoliak, V.Yu. (2005), "Organizational and legal mechanism of land resources management of settlements", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia : zb. nauk. prats' KharRI NADU*, vol. 3 (26), pp. 156—165.

15. Pronina, O.V. (2013), "Mechanisms of relations between public authorities in the process of land management", *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*, vol. 2 (9), pp. 66—73.

16. Chebotar'ova, O.K. (2010), "Mechanisms of state management of land resources of a large industrial city", *Ph.D. Thesis*, Public Administration, *Natsional'na akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy*, Kyiv, Ukraine.

17. Chuvpylo, V.V. (2013), "Land resources are the source of society's existence", *Innovatsijni pidkhody ta mekhanizmy derzhavnoho ta munitsypal'noho upravlinnia: materialy miznarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Innovative approaches and mechanisms of state and municipal management: materials of the international scientific and practical conference], Kyiv, Ukraine, 12 April 2013, pp. 252—254.

18. Tsyplukhina, V.S. (2008), "Mechanisms of relations between public authorities in the process of land management", *Ph.D. Thesis*, Public Administration, Odessa, Ukraine.

19. Yurchenko, A.D. (2010), "Scientific approaches to the formation of a new land policy", *Zemleustrij i kadastr*, vol. 3, pp. 27—35.

20. Dekhtiarenko, Yu.F. (2014), "State administration of land resources at the regional level", *Rehional'ne upravlinnia* [Regional administration], *NADU*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2017 р.